

HUOMAUTUKSIA

- ¹ „Kertomuksen VSDTP:n II edustajakokouksesta” Lenin kirjoitti sen taistelun kärjistymisen kaudella, jota bolshevikit kävivät menshevikien hajoitus- ja desorganisaatiotoimintaa vastaan puolueen II edustajakokouksen jälkeen. Edustajakokouksen pöytäkirjojen julkaisemiseen (tammikuuhun 1904) saakka „Kertomus” oli ainoa asiakirja, joka valaisi II edustajakokouksen tuloksia ja VSDTP:n kahtiajakaantumisen syytä.— 1.
- ² Lenin käyttää VSDTP:n II edustajakokouksen päätösvaltaisia edustajia koskevia tietoja, jotka olivat olemassa silloin, kun mandaattivaliokunta teki selostuksensa edustajakokouksen toisessa istunnossa heinäkuun 18 (31) pnä 1903. Siihen aikaan mennessä edustajakokoukseen oli saapunut 42 edustajaa: 33 edustajaa, joilla oli yksi ääni kullakin, 8 edustajaa, joilla oli kaksi ääntä kullakin, ja yhdellä Bundin ulkomaisen komitean edustajalla niinikään toistaiseksi, toisen edustajan saapumiseen saakka, oli kaksi ääntä. Bundin toisen edustajan saavuttua heinäkuun 22 (elokuun 4) pnä edustajakokouksessa oli läsnä 43 edustajaa päätösvaltaisella ääni-oikeudella, heistä 35 omasi kukin yhden äänen ja 8—kaksi ääntä.— 5.
- ³ T — bolshevikki P. A. Krasikov (VSDTP:n II edustajakokouksen pöytäkirjojen mukaan — P. Pavlovitsh).— 7.
- ⁴ „Borba” — ulkomainen kirjallisuusryhmä, lukeutui VSDTP:seen; muodostui itsenäisenä ryhmänä Pariisissa vuonna 1901. Sosialidemokraattisista katsantokannoista ja taktiikasta poikkeamisten, desorganisatorisen toiminnan ja Venäjän sosialidemokraattisiin järjestöihin yhteyden puuttumisen vuoksi ryhmää ei laskettu puolueen toiseen edustajakokoukseen. II edustajakokouksen päätöksellä „Borba” ryhmä laskettiin hajalle.— 8.
- ⁵ N (NN) — menshevikki E. M. Aleksandrovan salanimi (VSDTP:n pöytäkirjojen mukaan — Stein).— 8.
- ⁶ „Perebezhshik” („Loikkari”) — I. V. Tshernyshev; oli ensin „ekonomisti”, sitten siirtyi ulkomaiseen „Iskra” järjestöön, huhtikuussa 1903 loikkasi jälleen „ekonomistien” luo.— 8.

- ⁷ *Kommentaariksi Tagesordnungiin* Lenin nimittää huomautuksiaan puolueen toisen edustajakokouksen päiväjärjestyksen ja työjärjestyksen luonnokseen, jonka hän oli otsikoinut: „VSDTP:n II sääntömääräisen edustajakokouksen ohjelma”.— 16.
- ⁸ *Starover* — menshevikki A. N. Potresovin salanimi.— 17.
- ⁹ „*Zarja*” („Sarastus”) — marxilainen tieteellis-poliittinen aikakauslehti, jota „Iskran” toimitus julkaisi Stuttgartissa vuosina 1901—1902. Ilmestyi neljä numeroa.
„Zarjassa” julkaistiin seuraavat Leninin kirjoitukset: „Satunnaisia kirjoitelmia”, „Zemstvon vainoojat ja liberalismiin Hannibaliit”, ensimmäiset neljä lukua teoksesta „Agraarikysymys ja „Marxin arvostelijat”” (otsikolla „Herrat „arvostelijat” agraarikysymyksessä”), „Katsaus maan sisäisiin asioihin”, „Venäjän sosialidemokratian agraariohjelma”. Aikakauslehdessä „Zarja” julkaistiin myös Plehanovin teoreettisia kirjoituksia.— 17.
- ¹⁰ „*Revoljutsionnaja Rossija*” („Vallankumouksellinen Venäjä”) — eserrien sanomalehti, ilmestyi vuoden 1900 lopusta vuoden 1905 loppuun. Vuoden 1902 tammikuusta lähtien eserräpuolueen päääänenkannattaja.— 22.
- ¹¹ „*Huhtikuun toisen päivän juttu*” — tarkoitetaan ylioppilas Balmashevinkin suorittamaa sisäministeri Sipjaginin murhaa huhtikuun 2 (15) p:nä 1902.— 22.
- ¹² *Petrashevskilaisten kerho* syntyi Pietarissa XIX vuosisadan 40-luvun puolivälissä. Siihen kuului Venäjän etumaisen raznotshinetsiläisen intelligenssin (liberaaliseen ja demokraattiseen porvaristoon kuuluneen aatelittoman intelligenssin.— *Suom.*) edustajia: kirjailijoita, opettajia, ylioppilaita, pikkuvirkailijoita, upseereita y.m. Kerhon johdossa oli M. V. Butashevitsch-Petrashevski — ranskalaisen utopisti-socialistin Ch. Fourierin seuraaja.
Petrashevskilaisten poliittiset katsantokannat eivät olleet samantlaatuisia, mutta suurin osa petrashevskilaisista esiintyi tsaarin itsevaltiutta ja maaorjuutta vastaan.
Petrashevskilaisten kerhon kanssa olivat yhteydessä kirjailijat M. J. Saltykov-Shtshedrin, F. M. Dostojevski ja runoilijat A. N. Pleshtshejev, A. N. Maikov, T. G. Shevtshenko y.m.— 27.
- ¹³ Kirjoituksessa „*Vallankumouksellisen nuorison tehtävät*” on alaotsikko „Ensimmäinen kirje”. Seuraavia kirjeitä ei kuitenkaan ilmaantunut. Kirjoitus julkaistiin myös erillisenä kirjassana mimeografapainoksena otsikolla „Ylioppilaskunnalle. Vallankumouksellisen nuorison tehtävät (Sosialidemokratia ja intelligenssi)”.
Poliisidepartementin asiakirjoissa vuosilta 1904—1905 mainitaan, että vangitsemisten ja kotitarkastusten yhteydessä Leninin kirjanen oli löydetty Jekaterinoslavissa, Nizhni Novgorodissa, Kasanissa, Odessassa, Arzamasissa sekä Smolenskin ja Minskin lääneissä.— 29.
- ¹⁴ „*Student*” („Ylioppilas”) — vallankumouksellisen ylioppilaskunnan sanomalehti. Ilmestyi kolme numeroa: № 1 — huhtikuussa, № 2—3 — syyskuussa 1903.— 29.

- ¹⁵ „*Osvobozhdenije*” („Vapautus”) — liberaalis-monarkistisen porvariston kerran kahdessa viikossa ilmestynyt aikakauslehti; sitä julkaistiin ulkomailla vuosina 1902—1905 P. B. Struven toimittamana. Myöhemmin „osvobozhdenijelaiset” muodostivat Venäjän tärkeimmän porvarillisen puolueen — kadettipuolueen — ydinjoukon.— 29.
- ¹⁶ Tämän suunnitelman mukaan kirjoitettua Leninin kirjoitusta ei ole löydetty. Suunnitelman viimeistä kohtaa — Bundista — Lenin on kelutellyt kirjoituksessa „Maksimimäärä julkeutta ja minimimäärä logiikkaa” (ks. tätä osaa, ss. 46—52).— 44.
- ¹⁷ „*Nomadi*”-kauden päättyminen — sosialidemokraattisten järjestöjen aatteellisen ja organisatorisen hajanaisuuden loppu.— 44.
- ¹⁸ „*Poslednije Izvestija*” („Viime Tiedot”) — aikakausbulletiini, sitä julkaisi Bundin ulkomainen komitea vuodesta 1901 vuoteen 1906.— 47.
- ¹⁹ *Stonismi* — taantumuksellis-natsionalistinen suunta juutalaisen porvariston keskuudessa.— 50.
- ²⁰ *Keskuskomitean jäsen* — F. V. Lengnik (salanimet — Vasiljev, Kol).— 53.
- ²¹ „*Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaisen liigan*” toinen edustajakokous pidettiin 13—18 (26—31) p:nä lokakuuta 1903 Genevessä; kutsuttiin koolle menshevikkien vaatimuksesta. Edustajakokouksessa oli läsnä enemmistön kannattajain 15 edustajaa (18 ääntä) Leninin johdolla, vähemmistön kannattajain 18 edustajaa (22 ääntä) ja yksi edustaja (2 ääntä), joka ei kuulunut bolshevikkeihin eikä menshevikkeihin.
Edustajakokouksen päiväjärjestyksen peruskysymyksenä oli Leninin selostus — Lenin oli Liigan edustaja VSDTP:n II edustajakokouksessa. Leninin jälkeen puhui Martov puolustuen menshevikkien opportunistisia ja tehden parhaavia hyökkäyksiä bolshevikkeja vastaan. Lenin ja hänen kannattajansa poistuivat Liigan edustajakokouksesta. Puolueen II edustajakokouksen päätöksiin alistumattomuudesta Keskuskomitea ja puolueen Neuvosto julistivat Liigan edustajakokouksen laittomaksi.— 55.
- ²² *Referaatin kansallisuuskysymyksestä* Lenin laati „Iskralle” myöhemmin kirjoituksen „Kansallisuuskysymys ohjelmassamme” muodossa (ks. Teokset, 6. osa, ss. 438—447).— 60.
- ²³ *PPS* (Puolan sosialistinen puolue) — vuonna 1892 perustettu pikku-porvarillinen natsionalistinen puolue.— 60.
- ²⁴ „*Ilmoituksen Martovin selostuksen johdosta*” Lenin luki „Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaisen liigan” II edustajakokouksen kolmannessa istunnossa ja jätti edustajakokouksen byroolle. Sovinto-oikeutta niiden parhaavien syytösten käsittelemiseksi, joita Martov oli edustajakokouksessa heittänyt, ei pidetty, kun

- Martovin oli marraskuun 16 (29) pnä 1903 kirjoittamassaan kirjeessä pakko tunnustaa, että Leninin rehellisyyttä ja vilpittömyyttä hän ei epäile.— 70.
- ²⁵ „*Antamatta jääneen ilmoituksen*” Lenin kirjoitti „Venäjän vallankumouksellisen sosialidemokratian ulkomaisen liigan” II edustajakokoukselle esittämistä varten. Liigan edustajakokouksen istunnossa lokakuun 16 (29) pnä 1903 Lenin rajoittui lyhyeen suulliseen ilmoitukseen.— 72.
- ²⁶ „*Ilmoituksen puolueen Neuvoston jäsenen ja Pää-äänenkannattajan toimituksen jäsenen toimesta eroamisesta*” Lenin antoi sen jälkeen, kun Plehanov oli avoimesti kääntynyt menshevikkien puolelle ja ehdottanut, että „Iskran” toimitukseen kooptoitaisiin kaikki sen entiset toimittajat, jotka VSDTP:n II edustajakokous oli hylännyt.
Marraskuun 5 (18) pnä Lenin kääntyi Plehanovin puoleen pyynnöllä julkaista „Iskrassa” ilmoitus „Iskran” toimituksesta eroamisesta (ks. tätä osaa, s. 99). Toimituksen tiedoitus sen kokoonpanossa tapahtuneista muutoksista julkaistiin uuden, menshevistisen „Iskran” 53. numerossa 25 pnä marraskuuta 1903.— 77.
- ²⁷ *Bund* — „Juutalaisten yleinen työväenliitto Liettuassa, Puolassa ja Venäjällä” — perustettiin vuonna 1897 ja siihen kuului etupäässä Venäjän läntisten alueiden juutalaisia, käsityöläisiä. VSDTP:n I edustajakokouksessa maaliskuussa 1898 Bund liittyi VSDTP:seen. VSDTP:n II edustajakokouksessa bundilaiset asettivat vaatimuksen, että Bund on tunnustettava juutalaisen proletariaatin ainoaksi edustajaksi. Sen jälkeen, kun edustajakokous hylkäsi Bundin organisaatorisen natsionalismin, Bund erosi puolueesta.
Vuonna 1906, IV („Yhdistävän”) edustajakokouksen jälkeen, Bund liittyi uudelleen VSDTP:seen. Bundilaiset tukivat jatkuvasti menshevikkejä ja kävivät herkeämättä taistelua bolshevikkeja vastaan. Kuuluen muodollisesti VSDTP:n kokoonpanoon, Bund oli luonteeltaan porvarillis-natsionalistinen järjestö.— 78.
- ²⁸ „*Die Arbeiterstimme*” („Työväen Ääni”) — sanomalehti, Bundin pää-äänenkannattaja, ilmestyi vuosina 1897—1905.— 78.
- ²⁹ Lenin tarkoittaa VSDTP:n I edustajakokouksen Minskissä maaliskuussa 1898 hyväksymää manifestia.— 78.
- ³⁰ Tapauksen Bundin taistelusta VSDTP:n Jekaterinoslavin komiteaa vastaan Lenin on kertonut kirjoituksessa „Tarvitseeko juutalainen proletariaatti „itsenäistä poliittista puoluetta”” (ks. Teokset, 6. osa, ss. 313—318).— 83.
- ³¹ „*Die Neue Zeit*” („Uusi Aika”) — Saksan sosialidemokratian aikakauslehti, ilmestyi Stuttgartissa vuodesta 1883 vuoteen 1923. Vuosina 1885—1895 „*Die Neue Zeit*issä” julkaistiin eräitä F. Engelsin kirjoituksia. Hän antoi lehden toimitukselle usein ohjeita ja arvosteli sitä jyrkästi marxilaisuudesta-poikkeamisten vuoksi. Alkaen 90-luvun jälkipuoliskolta, F. Engelsin kuoleman jälkeen aikakauslehti, toimien kautskylaisten katsantokantojen levittäjänä, julkaisi säännöllisesti revisionistien kirjoituksia. Imperialistisen maailmansodan vuosina

(1914—1918) lehti oli keskustalaisella kannalla tukien faktillisesti sosialishovinisteja.— 85.

- ³² Lenin esittää kääntämänsä otteen ranskalaisen kielitieteilijän ja historiantutkijan Renanin teoksesta „Le judaïsme comme race et comme religion” („Juutalaisuus rotuna ja uskontona”), joka on julkaistu kirjassa: *Discours et Conférences par Ernest Renan*. Paris, 1887, p. 373 (Ernest Renan. Puheita ja julkisia luentoja, Pariisi, 1887, s. 373).— 86.
- ³³ V. V. ja Nikolai —on— XIX vuosisadan 80—90-luvun liberaalisen narodnikkilaisuuden ideologien V. P. Vorontsovin ja N. F. Danielsonin salanimiä.— 90.
- ³⁴ *Millerand* — ranskalainen „sosialisti”-reformisti, meni vuonna 1899 taantumukselliseen porvarilliseen hallitukseen.— 92.
- ³⁵ „*Julkaisematon ilmoitus*” — puolueen Keskuskomitean päätöksen luonnos, jonka Lenin esitti Keskuskomitean istunnossa marraskuun 14 (27) p:nä 1903. Tämän ilmoituksen johdosta ei tehty päätöstä sen vuoksi, kun Keskuskomitean erät jäsenet suhtautuivat menshevikkeihin sovitteluvasti.— 100.
- ³⁶ *Keskuskomitean ultimaatum* esitettiin menshevikkeille marraskuun 12 (25) p:nä 1903. Lenin oli jo lokakuun 22 (marraskuun 4) p:nä 1903 lähettänyt Keskuskomitealle kirjeen, jossa ehdotti, että menshevikkeille esitettäisiin seuraavat ehdot: 1) kolmen entisen toimittajan kooptoinen toimitukseen; 2) entisen aseman palauttaminen Ulkomaisessa liigassa; 3) yhden äänen myöntäminen menshevikkeille puolueen Neuvostossa. Näitä ensimmäisiä ehtoja eivät Keskuskomitean sovitelijajäsenet kannattaneet. Tässä samassa kirjeessä Lenin hahmotteli ja ehdotti samalla Keskuskomitean hyväksyttäväksi, mutta toistaiseksi ei menshevikkeille ilmoitettavaksi, ultimaatumin peruskohdat, s.o. Keskuskomitean puolelta sallittavat käytännölliset myönnytykset menshevikkeille: 1) neljän entisen toimittajan kooptoinen „Iskran” toimitukseen; 2) kahden henkilön kooptoinen Keskuskomiteaan Keskuskomitean valinnan mukaan; 3) entisen aseman palauttaminen Ulkomaisessa liigassa; 4) yhden äänen myöntäminen menshevikkeille puolueen Neuvostossa. „Ultimaatumin hylkäämistapauksessa”, sanoi Lenin, „sota loppuun saakka. Lisäehto: 5) puolueen II edustajakokouksessa ja sen jälkeen olleita eripuraisuuksia koskevien kaikkien käräjäoimisten, moittimisten ja puheiden lopettaminen”. Nämä Leninin ehdotukset (paitsi lisäehto) tulivat Keskuskomitean ultimaatumiin marraskuun 12 (25) p:nä, mutta sovittelumieliset Keskuskomitean jäsenet niitä jonkin verran lievensivät.
- Menshevikit hylkäsivät Keskuskomitean ultimaatumin ja astuivat sotapolulle puolueen enemmistöä vastaan.
- Arvion Keskuskomitean ultimaatumista Lenin on antanut kirjassa „Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin” (ks. tätä osaa, s. 362).— 100.
- ³⁷ „*Kirjeen „Iskran” toimitukselle*” Lenin kirjoitti vastaukseksi Plehanovin kirjoitukseen „Mitä ei pidä tehdä”, joka julkaistiin „Iskrassa” № 52, marraskuun 7 p:nä 1903.— 101.

- ³⁸ Leninin kirje „Iskran” toimitukselle „*Miksi erosin „Iskran” toimittuksesta?*” julkaistiin erillisenä lehtisenä ulkomailla ja painettiin uudelleen illegaalisesti Venäjällä. Poliisiasiakirjoissa vuosilta 1904—1905 mainitaan, että kotitarkastusten ja vangitsemisten yhteydessä „Kirje” oli tavattu Moskovassa, Harkovissa, Tulassa, Tomskissa, Riiassa, Nikolajevissa, Poltavassa, Astrakanissa ja Donetsin laakion alueella.— 106.
- ³⁹ Puhe on Leninin kirjasta „*Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin (Kriisi puolueessamme)*” (ks. tätä osaa, ss. 191—410).— 117.
- ⁴⁰ Marraskuun 13 (26) pnä 1903 Plehanov kooptoi „Iskran” toimitukseen menshevikit Martovin, Axelrodin, Zsulitshin ja Potresovin.— 124.
- ⁴¹ Kirjeen kirjoittaja oli VSDTP:n Jekaterinoslavin komitean jäsen, työläinen N. E. Vilonov. Vastauksen hänen kirjeeseensä Lenin lähetti joulukuun 9 (22) pnä 1903.— 126.
- ⁴² „*Puolueen jäsenille. Vetoituksen luonnos*” — Lenin kirjoitti sen Martovin kirjoituksen „*Vuorossa (Kerho vai puolue?)*” johdosta, joka oli julkaistu „Iskrassa” № 56, tammikuun 1 pnä 1904.— 127.
- ⁴³ VSDTP:n Neuvosto piti istuntojaan tammikuun 15—17 (28—30) pnä 1904. Neuvosto oli kutsuttu koolle Plehanovin ehdotuksesta „sopimaan Keskuskomitean ja Pää-äänenkannattajan toiminnasta puoluekirjallisuuden julkaisemisen alalla”. Neuvoston istunnoissa olivat läsnä Lenin, Plehanov, Lengnik, Martov ja Axelrod.
Keskuskomitean nimessä Lenin ehdotti, että ensin käsiteltäisiin kysymys „toimenpiteistä hyvän sovun ja normaalin suhteiden palauttamiseksi puolueessa” ja toiseksi — puolueen III edustajakokouksen koollekutsumisesta. Näiden Leninin asettamien periaatteellisten kysymysten käsittelemiselle omistettiinkin puolueen Neuvoston tammikuun istuntokausi. Neuvosto teki päätöksen menshevikkien kooptoisesta Keskuskomiteaan, asettui vastustamaan puolueen III edustajakokouksen koollekutsumista sekä hyväksyi menshevistisen „Iskran” desorganisoivan toiminnan. Neuvoston tammikuun istuntokauden jälkeen, tammikuun 18 (31) pnä Keskuskomitealle kirjoittamassaan kirjeessä Lenin asetti Keskuskomitean tärkeimmäksi tehtäväksi puolueen III edustajakokouksen viipymättömän koollekutsumisen.— 131.
- ⁴⁴ *Travinski* — VSDTP:n Keskuskomitean jäsenen G. M. Krzhizhanovskin salanimi.— 145.
- ⁴⁵ Vuoden 1903 marraskuun 12 (25) päivän ultimaatumin kolmannessa kohdassa Keskuskomitea ehdotti, että Keskuskomiteaan kooptoidaan kaksi jäsentä vähemmistöstä. Keskuskomiteaan kuuluivat siihen aikaan Lenin, Krzhizhanovski, Lengnik, Noskov, Gusarov, Zemljatshka, Krasin, Essen ja Galperin.— 150.
- ⁴⁶ *Ru* — L. E. Galperinin salanimi.— 153.

- 47 „*Keskuskomitean paperi*”, „*Keskuskomitean toimenpide*” ja „*asiakirja marraskuun 25 piltä*” — Keskuskomitean ultimaatumina marraskuun 12 (25) piltä 1903, joka esitettiin mensheveikeille Leninin ehdotuksesta.— 156.
- 48 Kirje, jonka Keskuskomitean jäsen Lengnik (Vasiljev) lähetti marraskuun 29 (joulukuun 12) pntä 1903 „Iskran” toimitukselle, oli Leninin kirjoittama.— 158.
- 49 Lenin tarkoittaa kirjettään Potresoville elokuun 31 (syyskuun 13) piltä 1903. Vähäisin lyhennyksin Lenin julkaisi sen kirjassa „Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin” (ks. tätä osaa, ss. 337—338).— 158.
- 50 Keskuskomitea lähetti ulkomaille Lengnikin pitämään vakituista yhteyttä Pää-äänenkannattajan toimitukseen ja Krzhizhanovskiin, joka oli saapunut marraskuussa 1903 menshevikkien kanssa käytäviä neuvotteluja varten.— 159.
- 51 Lenin tarkoittaa Saratovin, Odessan ja muita komiteoita. Saratovin ja Odessan komiteoiden päätöslauselmat julkaistiin N. Shahovin kirjasessa „Taistelu edustajakokouksen puolesta”, Geneve, 1904, s. 28.— 162.
- 52 *Zagorski* — menshevikki V. N. Krohmalin salanimi.— 169.
- 53 Lenin siteeraa I. H. Lalajantsin kirjettä N. K. Krupskajalle joulukuun 24 piltä 1903 (tammikuun 6 piltä 1904).— 170.
- 54 *Martyn* — menshevikki V. N. Rozanovin salanimi.— 170.
- 55 Lenin siteeraa Krasinin kirjettä, jonka tämä kirjoitti Keskuskomitean ulkomaiselle osastolle tammikuun 1 (14) pntä 1904.— 170.
- 56 Ensimmäisessä kirjeessään Keskuskomitean ekspediition johtaja pyysi menshevistisen „Iskran” toimitusta tiedoittamaan hänelle, Keskuskomitealle tehtävää selostusta varten, minne lähetetään toimituksen saamat 50 kpl. „Iskraa”. Toisessa kirjeessään hän kieltäytyi antamasta martovilaisille „Iskraa” ilman Keskuskomitean lupaa yli niiden 50 kappaleen, jotka toimitukselle annettiin.— 171.
- 57 Lenin siteeraa Keskuskomitean ulkomaisen edustajan Lengnikin kirjettä, jonka tämä oli lähettänyt Pää-äänenkannattajan toimitukselle joulukuun 14 (27) pntä 1903. Kirje oli Leninin kirjoittama.— 172.
- 58 „*Vorwärts*” („Eteenpäin”) — Saksan sosialidemokratian pää-äänenkannattaja. Lehti alkoi ilmestyä vuonna 1876 W. Liebknechtin y.m. toimittamana. Lehden palstoilla F. Engels kävi taistelua kaikinlaisia opportunistien ilmauksia vastaan. 90-luvun toiselta puoliskolta alkaen, F. Engelsin kuoleman jälkeen, „Vorwärtsissä” julkaistiin säännöllisesti Saksan sosialidemokratiassa ja II Internationalessa vallassa olleiden opportunistien kirjoituksia.— 172.
- 59 Lenin siteeraa Keskuskomitean ulkomaisen edustajan Lengnikin kirjettä „Iskran” toimitukselle joulukuun 26 piltä 1903 (tammikuun 8 piltä 1904). Siteerattu osa kirjeestä oli Leninin kirjoittama.— 173.

⁶⁰ Z — V. N. Krohmal.— 174.

⁶¹ Kirjaa „*Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin (Kriisi puoluees-samme)*” Lenin valmisteli muutamien kuukausien aikana tutkien huolellisesti VSDTP:n II edustajakokouksen istuntojen pöytäkirjat ja päätöslauselmat, jokaisen edustajan puheet ja edustajakokouksessa muodostuneet poliittiset ryhmittymät sekä puolueen Keskuskomitean ja Neuvoston asiakirjat.

Leninin kirja sai aikaan menshevikkien raivostumisen. Plehanov vaati Keskuskomiteaa erottautumaan Leninin kirjasta. Keskuskomiteassa olleet sovittelijat yrittivät pidättää sen painattamista ja levitystä.

Puolueen organisaatioperiaatteiden puolesta, jotka Lenin oli kirjassaan „*Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin*” kehitellyt, esiintyi toveri Stalin. Hän omisti tälle kysymykselle kirjoituksen „*Proletaarien luokka ja proletaarien puolue*”, joka julkaistiin tammikuussa 1905 (ks. J. V. Stalin. Teokset, 1. osa, ss. 67—78), ja useita muita kirjoituksia toteuttaen samalla leniniläisiä organisaatioperiaatteita käytännössä.

Leninin kirja „*Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin*”, joka julkaistiin ulkomailla, levisi laajasti Venäjän valvotuneiden työläisten keskuuteen. Sitä löydettiin vangitsemisten ja kotitarkastusten yhteydessä Moskovassa, Pietarissa, Riiassa, Saratovissa, Tulassa, Orelissa, Ufassa, Permissä, Kostromassa, Shtshigrussa, Shiauliaissa (Kovnon läänissä) y.m. Tämän teoksen Lenin julkaisi uudestaan kokoelmassa „12 vuoden ajalta” vuonna 1907 (nimilehdellä vuosi 1908). Uudessa painoksessa Lenin jätti pois kohdat j, k, l, m, o, p, teki eräitä lyhennyksiä toisissa kohdissa sekä lisäsi joitakin lisähuomautuksia.

Teosten tässä painoksessa teksti julkaistaan kokonaan kirjan ensimmäisen, vuoden 1904 painoksen mukaan, säilyttäen tekijän toiseen, vuoden 1907 painokseen tekemät lisäykset.

Kirjan „*Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin*” arviota ks. „*NKP(b):n historia. Lyhyt oppikurssi*”, ss. 52—58.— 191.

⁶² „*Praktik*” („*Käytännönmiä*”), (*Panin*)— menshevikki M. S. Makadzjubin salanimiä.— 197.

⁶³ *Vuoden 1902 konferenssi* — VSDTP:n komiteoiden edustajain konferenssi, joka pidettiin maaliskuun 23—28 (huhtikuun 5—10) p:nä 1902 Belostokissa. „*Ekonomistif*” ja bundilaiset aikooivat julistaa konferenssin puolueen edustajakokoukseksi. Leninin laatimassa ja „*Iskran*” edustajan konferenssissa esittämässä selostuksessa todistettiin, että sellaista edustajakokousta ei oltu valmisteltu ja että se olisi oikeuksia vailla. Konferenssi perusti VSDTP:n II edustajakokouksen koollekutsumiseksi Organisaatiokomitean, jonka jäsenistä suurin osa pian vangittiin. Uusi Organisaatiokomitea VSDTP:n II edustajakokouksen koollekutsumiseksi perustettiin Pihkovan neuvottelukokouksessa saman vuoden marraskuussa. Arvion Belostokin konferenssista Lenin on antanut „*Iskran*” toimituksen selostuksessa VSDTP:n komiteoiden neuvottelukokoukselle (konferenssille)” (ks. Teokset, 6. osa, ss. 81—90).— 197.

- ⁶⁴ Pavlovitsh. „Kirje tovereille VSDTP:n toisesta edustajakokouksesta”. Geneve, 1904.— 206.
- ⁶⁵ *Sorokin* — bolshevikki N. E. Baumanin salanimi; *Lange* — bolshevikki A. M. Stopanin salanimi.— 206.
- ⁶⁶ „*Rabotshaja mysl*” („Työväen ajatus”) — „ekonomistien” ryhmä; julkaisi samannimistä sanomalehteä. Lehti ilmestyi vuoden 1897 loka-kuusta vuoden 1902 joulukuuhun saakka. Ilmestyi 16 numeroa. Sitä toimittivat K. M. Tahtarev y.m.
Kirjoituksissa „Iskran” palstoilla ja kirjassa „Mitä on tehtävää?” Lenin arvosteli „Rabotshaja mysl” ryhmän katsomuksia kansainvälisen opportunistin venäläisenä muunnoksena.— 213.
- ⁶⁷ *Kostrov* — kaukasialaisen menshevikin N. N. Jordanian salanimi.— 226.
- ⁶⁸ Ks. „NKP edustajakokousten, konferenssien ja Keskuskomitean täysistuntojen päätöslauseelmassa ja päätöksissä”, 7. painos, I osa, 1953, s. 43.— 227.
- ⁶⁹ Tarkoitetaan Hampurissa vuonna 1900 syntynyttä selkkausta „Muurarien vapaaliiton” jäsenryhmän käyttäytymisen johdosta, kun tuo ryhmä oli tehnyt urakatöitä lakon aikana vastoin keskusliiton kieltoa. Muurarien Hampurin liitto asetti paikallisessa puoluejärjestyksessä kysymyksen tuon ryhmän sosialidemokraattijäsenten lakonrikkuruudesta. Saksan sosialidemokraattisen puolueen Keskuskomitean asettama puolueen sovinto-oikeus tuomitsi „Muurarien vapaaliiton” sosialidemokraattijäsenten käyttäytymisen, mutta hylkäsi ehdotuksen heidän erottamisestaan puolueesta.— 252.
- ⁷⁰ „Iskra” järjestön jäseniä oli VSDTP:n II edustajakokouksessa 16, heistä 9 enemmistön kannattajaa, joiden johdossa oli Lenin, ja 7 vähemmistön kannattajaa, joiden johdossa oli Martov.— 267.
- ⁷¹ *Sablina* — N. K. Krupskajan salanimi.— 270.
- ⁷² *Herz* — D. I. Uljanovin salanimi.— 276.
- ⁷³ *Osipov* — bolshevikin, VSDTP:n Keskuskomitean jäsenen R. S. Zemljatshkan salanimi.— 316.
- ⁷⁴ Lenin tarkoittaa „ekonomisti” Akimovin puhetta VSDTP:n II edustajakokouksessa. Hylätessään „Iskran” esittämän puolueohjelman Akimov esitti eräänä perusteena sen, että sana „proletariaatti” ei ole ohjelmassa lauseen aluksena, vaan määräyksenä.— 320.
- ⁷⁵ *Vuori* ja *Gironde* — porvariston kahden poliittisen ryhmittymän nimet XVIII vuosisadan lopulla tapahtuneen Ranskan porvarillisen vallankumouksen ajoilta. Vuoreksi — jakobiineiksi — nimitettiin sen ajan vallankumouksellisen luokan — porvariston — jyrkimpiä edustajia, jotka vaativat ehdottomasti absolutismin ja feodalismin hävittämistä. Girondistit, erotukseksi jakobiineista, horjuivat vallankumouksen ja vastavallankumouksen välillä ja tekivät kauppoja monarkian kanssa.

„Sosialistiseksi Girondeksi” Lenin nimitti opportunistista virtausta sosialidemokratiassa; proletaarisiksi jakobiineiksi, „Vuoreksi” — vallankumouksellisia sosialidemokraatteja.— 330.

- ⁷⁶ *Voronezhin komitea* ja *Pietarin „Työväenjärjestö”* olivat „ekonomistien” käsissä ja suhtautuivat vihamielisesti leniniläiseen „Iskraan” ja marxilaisen puolueen rakentamisen iskralaiseen organisaatiosuunnitelmaan.— 332.
- ⁷⁷ *Keskuskomitean uusi jäsen* — F. V. Lengnik.— 340.
- ⁷⁸ *Ortodoks* — menshevikki L. I. Axelrodin salanimi.— 357.
- ⁷⁹ *Bazarov* — päähenkilö I. S. Turgenevin romaanissa „Isät ja lapset”.— 360.
- ⁸⁰ Samanaikaisesti kuin Leninin „Kirje „Iskran” toimitukselle” (ks. tätä osaa, ss. 101—105), „Iskran” 53. numerossa marraskuun 25 pnä 1903 julkaistiin Plehanovin kirjoittama toimituksen vastaus. Kirjeessä Lenin ehdotti, että lehden palstoilla käsiteltäisiin bolshevikkien ja menshevikkien välisiä periaatteellisia erimielisyyksiä. Mutta Plehanov vastasi kieltävästi, nimittäen noita erimielisyyksiä „kerhoelämän rettelöiksi”.— 360.
- ⁸¹ *Igrek* — Keskuskomitean jäsenen, sovittelija L. E. Galperinin salanimi.— 362.
- ⁸² Puhe on „legaalisesta marxilaisuudesta” edustajan P. B. Struven katsantokannoista. Syksyllä vuonna 1894 Lenin oli esiintynyt Struvea vastaan referaatilla „Marxilaisuuden heijastuminen porvarillisessa kirjallisuudessa”.— 367.
- ⁸³ Lenin tarkoittaa „Iskrassa” julkaistua Martovin kirjoitusta „Näinkö me valmistaudumme?”, jossa Martov esiintyi yleisvenäläisen aseellisen kapinan valmistelemista vastaan pitäen kapinan valmistelua utopiana ja salaliittolaisuutena.— 369.
- ⁸⁴ *Saksan sosialidemokratian Dresdenin edustajakokous* pidettiin elokuun 31 — syyskuun 7 (syyskuun 13—20) pnä 1903. Dresdenin edustajakokous antoi moitteita revisionisteille Bernsteinille, Braunille, Göhrlelle, Davidille y.m., mutta ei erottanut heitä puolueesta, ja he jatkoivat esteettömästi opportunististen katsantokantojensa propagoimista.— 383.
- ⁸⁵ *Dedov* — VSDTP:n II edustajakokouksen enemmistön kannattajan L. M. Knipovitshin salanimi.— 403.
- ⁸⁶ *Boris, Loshad, Valentin, Mitrofan* — sovittelijain V. A. Noskovin, L. B. Krasinin, L. E. Galperinin ja F. V. Gusarovin salanimiä.— 411.
- ⁸⁷ *Zverev* — VSDTP:n Keskuskomitean jäsenen, bolshevikkinaisen M. M. Essenin salanimi.— 416.
- ⁸⁸ *Nikititsh* — L. B. Krasinin salanimi.— 416.

- ⁸⁹ „Iskrassa” № 66 toukokuun 15 pnä 1904 julkaistussa kirjeessä K. Kautsky ehdotti, ettei puolueen edustajakokousta bolshevikkien ja menshevikkien välisiä erimielisyyksiä käsittelemään kutsutaisi koolle ennen kuin puolueessa on saatu aikaan „väli-rauha”.— 418.
- ⁹⁰ *Puolueen Neuvosto* piti istuntojaan toukokuun 31 ja kesäkuun 5 (kesäkuun 13 ja 18) pnä 1904 Genevessä; osallistuivat: Lenin, Plehanov, Noskov, Axelrod ja Martov. Ensimmäisessä istunnossaan Neuvosto käsitteli kysymykset Venäjän kaikkien vallankumouksellisten ja oppositiopuolueiden puolueidenvälisen konferenssin koollekutsumisesta ja edessäolevasta Amsterdamin kansainvälisestä kongressista. Toisessa istunnossa käsiteltiin puolueen sisäisiä kysymyksiä: 1) puolueen keskustelinten (Pää-äänenkannattajan ja Keskuskomitean) oikeudesta kutsua edustajiaan pois puolueen Neuvostosta; 2) äänimäärästä, joka sääntöjen mukaan tarvitaan paikalliskomiteaan kooptoitessa; 3) komiteoihin kooptoisesta ja Keskuskomitean oikeudesta nimittää niihin uusia jäseniä; 4) puoluejärjestöjen äänestämisyjärjestyksestä puolueen III edustajakokouksen koollekutsumista koskevassa kysymyksessä y.m.
Puolueen mitä tärkeimmistä sisäisistä kysymyksistä puolueen Neuvosto teki menshevistisiä päätöksiä.— 421.
- ⁹¹ *Puolan sosialistinen puolue „Proletariaatti”* muodostui vuonna 1900. Sosialidemokraattisen ohjelman hyväksymisen ohella „Proletariaatti” puolsi yksilöterrorin välttämättömyyttä.— 425.
- ⁹² Puolueen Neuvosto hyväksyi päätöslauselman yksimielisesti.— 429.
- ⁹³ „*Rassvet*” („*Koitto*”) — sosialidemokraattinen lehtinen lahkolaisille; sitä julkaistiin VSDTP:n II edustajakokouksen päätöksen perusteella. Ensimmäinen numero ilmestyi tammikuussa 1904. Vaikka puolueen Neuvosto teki kesäkuussa 1904 päätöksen lehtisen julkaisemisen lopettamisesta, se ilmestyi edelleen vuoden 1904 syyskuuhun saakka. Kaikkiaan ilmestyi 9 numeroa.— 430.
- ⁹⁴ Tarkoitetaan VSDTP:n Pietarin-komitean päätöslauselmaa, joka hyväksyttiin kesäkuun 23 (heinäkuun 6) pnä 1904 ja jossa Pietarin komitea vaati puolueen III edustajakokouksen mitä pikaisinta koollekutsumista.— 436.
- ⁹⁵ Lenin tarkoittaa puolueen Neuvoston päätöslauselmaa kesäkuun 5 (18) pntä 1904, jolla rajoitettiin Keskuskomitean oikeutta nimittää puolueen paikalliskomiteoihin uusia jäseniä.— 437.
- ⁹⁶ 22 *bolshevikin neuvottelukokous* pidettiin Leninin johdolla Sveitsissä elokuussa (uutta lukua) 1904. Neuvottelukokouksessa oli läsnä 19 henkeä, myöhemmin neuvottelukokouksen päätöksiin yhtyi vielä kolme henkilöä. Neuvottelukokous hyväksyi tämän vetoimuksen „Puolueelle”, ja siitä tuli sen taistelun ohjelma, jota bolshevikit kävivät VSDTP:n III edustajakokouksen koollekutsumisen puolesta.— 441.

- ⁹⁷ *Konjagin* — L. E. Galperinin salanimi.— 450.
- ⁹⁸ Tarkoitetaan Keskuskomitean „heinäkuun julkilausumaa” — päätöstä, jonka Keskuskomitean nimessä hyväksyivät Keskuskomitean sovittelijajäsenet Krasin, Noskov ja Galperin heinäkuussa 1904. Se julkaistiin „Iskrassa” № 72, elokuun 25 p:nä 1904 otsikolla „Keskuskomitean ilmoitus”. Tuossa päätöksessä sovittelijat tunnustivat Plehanovin kooptoiman „Iskran” menshevistisen toimituksen kokoonpanon lailliseksi ja puolustivat menshevikkien opportunistia. He kooptoivat Keskuskomiteaan vielä kolme sovittelijaa: Ljubimovin, Karpovin ja Dubrovinskin. Sovittelijat esiintyivät puolueen III edustajakokouksen koollekutsumista vastaan ja laskivat hajalle Keskuskomitean Eteläisen byroon, joka oli harjoittanut agitaatiota edustajakokouksen koollekutsumisen puolesta. He riistivät Leniniltä puolueen Keskuskomitean ulkomaisen edustajan oikeudet ja kielsivät julkaisemasta hänen teoksiaan ilman Keskuskomitean kollegion lupaa.
- „Heinäkuun julkilausuman” hyväksyminen merkitsi Keskuskomitean sovittelijajäsenten taholta VSDTP:n II edustajakokouksen päätösten täydellistä kavaltaamista ja heidän avointa siirtymistään menshevikkien puolelle.— 450.
- ⁹⁹ *Mitrofanov* — F. V. Gusarovin salanimi.— 450.
- ¹⁰⁰ Leninin mainitsemista asiakirjoista — kirje Keskuskomitean jäsenille, Keskuskomitean kolmen jäsenen välinen sopimus ja vastalause Keskuskomitean päätöksen laillisuutta vastaan on julkaistu tässä osassa (ks. ss. 411—416 ja 450—451). Keskuskomitean päätös on se päätös, jonka sovittelijat Krasin, Noskov ja Galperin tekivät heinäkuussa 1904 („heinäkuun julkilausuma”).— 452.
- ¹⁰¹ Leninin kirjoitus „*Askel eteenpäin, kaksi askelta taaksepäin*” (vastaus Rosa Luxemburgin kirjoitukseen „Venäjän sosialidemokratian organisaatiokysymykset”) lähetettiin Kautskylle julkaistavaksi Saksan sosialidemokratian äänenkannattajassa „Die Neue Zeit”, mutta Kautsky kieltäytyi sitä julkaisemasta.— 462.
- ¹⁰² „*Rabotshaja Gazeta*” („Työväenlehti”) — sosialidemokraattien Kievin ryhmän illegaalinen äänenkannattaja. Ilmestyi kaksi numeroa: № 1 elokuussa 1897 ja № 2 saman vuoden joulukuussa (lehdessä on osoitettu marraskuu). VSDTP:n I edustajakokous hyväksyi „Rabotshaja Gazetan” puolueen viralliseksi äänenkannattajaksi. Mutta edustajakokouksen jälkeen lehti ei enää ilmestynyt syystä, että poliisi hajotti kirjapainon ja Keskuskomitean jäsenet vangittiin. Sen julkaisemisen uudistamisyrityksistä vuonna 1899 ks. Teokset, 4. osa, ss. 189—191.— 467.
- ¹⁰³ *Poikkeuslaki sosialisteja vastaan* saatettiin Saksassa voimaan vuonna 1878. Tällä lailla kiellettiin kaikki sosialidemokraattisen puolueen järjestöt, työväen joukkojärjestöt, työväenlehdistö, takavarikoitiin sosialistinen kirjallisuus ja alettiin karkoittaa sociali-

demokraatteja. Työväen joukkoliikkeen painostuksesta laki kumottiin vuonna 1890.— 470.

- ¹⁰⁴ Puolueen toisessa edustajakokouksessa Keskuskomiteaan valittiin Lengnik, Krzhizhanovski ja Noskov. Lokakuussa (uutta lukua) 1903 Keskuskomiteaan kooptoitii Zemljatshka, Krasin, Essen ja Gusarov. Saman vuoden marraskuussa Keskuskomitean kokoonpanoon tuli Lenin ja kooptoitii Galperin. Vuoden 1904 heinä—syyskuun kuluessa Keskuskomitean kokoonpanossa tapahtui uusia muutoksia: Leninin kannattajat Lengnik ja Essen vangittiin. Sovittelijat Krzhizhanovski ja Gusarov ottivat eron. Leninin vastalauseista huolimatta sovittelijat Krasin, Noskov ja Galperin erottivat laittomasti Keskuskomiteasta Zemljatshkan — enemmistön kannattajan ja kooptioivat Keskuskomiteaan kolme sovittelijaa — Ljubimovin, Karpovin ja Dubrovinskin. Noiden muutosten tuloksena sovittelijat muodostivat Keskuskomiteassa enemmistön.— 472.
- ¹⁰⁵ Lenin tarkoittaa Keskuskomitean päätöstä Keskuskomitean Eteläisen byroon hajoittamisesta, joka harjoitti agitaatiota puolueen III edustajakokouksen koollekutsumisen puolesta.— 473.
- ¹⁰⁶ *Galerka* — bolshevikki M. S. Olminski (Aleksandrov).— 473.
- ¹⁰⁷ *V. Bontsh-Brujevitshin ja N. Leninin sosialidemokraattisen puoluekirjallisuuden kustantamon* bolshevikit perustivat sen jälkeen, kun „Iskran” menshevistinen toimitus oli sulkenut heiltä lehden palstat ja kieltäytynyt julkaisemasta lausuntoja niiltä puolueen järjestöiltä ja jäseniltä, jotka esiintyivät II edustajakokouksen päätösten puolesta ja vaativat puolueen III edustajakokouksen koollekutsumista. Kustantamo julkaisi sarjan teoksia, jotka oli suunnattu menshevikkejä ja sovittelijoita vastaan: N. Lenin. „Zemstvokamppailu ja „Iskran” suunnitelma”; *Galerka*. „Alas bonapartismil!”; Orlovski. „Neuvosto puoluetta vastaan”, y.m.— 473.
- ¹⁰⁸ *Rjadovoi* — A. A. Malinovskin salanimi, laajemmin tunnettu Bogdanovin nimellä.— 474.
- ¹⁰⁹ „*Rabotsheje Delo*” („Työväen Asia”) — „ekonomistien” aikakausjulkaisu, aika-ajoinnain ilmestynyt „Venäläisten sosialidemokraattien ulkomaisen liiton” äänenkannattaja. Aikakausjulkaisu ilmestyi Genevessä vuoden 1899 huhtikuusta vuoden 1902 helmikuuhun saakka. Ilmestyi 12 numeroa — yhdeksän nidettä.
„*Rabotsheje Delossa*” № 10 (syyskuu 1901), josta Lenin puhuu, julkaistiin Martynovin kirjoitus „Paljastuskirjallisuus ja proletaariatien taistelu” ja Kritishevskin kirjoitus „Periaatteet, taktiikka ja taistelu”, jotka puolustivat avoimesti „ekonomismia”.— 476.
- ¹¹⁰ „*Tiedoitus Enemmistökomiteain Byroon muodostamisesta*” lähetettiin Venäjälle lokakuun 20 (marraskuun 2) pnä 1904 Bogdanoville osoitetussa kirjeessä; sitä ei painettu.— 479.
- ¹¹¹ „*Yhdeksäntoista julkilausuman*” julkaisi VSDTP:n Moskovankomitea lokakuussa 1904 otsikolla „Vetoamus VSDTP:n jäsenille”. Se oli vastauksena vetoomukseen „Puolueelle”, joka oli hyväksytty

Leninin johdolla pidetyssä 22 bolshevikin neuvottelukokouksessa.— 479.

¹¹² Leninin kirjanen „Zemstvokamppailu ja „Iskran” suunnitelma” on omistettu menshevistisen „Iskran” toimituksen sen kirjeen arvostelulle, joka julkaistiin marraskuussa 1904. Vastaukseksi Leninin kirjaseen toimitus julkaisi toisen kirjeen puoluejärjestöille. Kummassakin kirjeessä oli päällekirjoitus: „Vain puolueen jäsenille”. Se, että menshevistinen toimitus levitti toista kirjettä yksinomaan menshevikien keskuuteen, pakoitti Leninin kirjoittamaan lisäyksen kirjaseen, joka oli jo julkaistu ja lähetetty komiteoille. Lisäys painettiin erikseen ja liimattiin värillisenä liitteenä kirjasen niihin kappaleisiin, jotka olivat jääneet bolshevistisen kustantamon varastoon. Päiväys „joulukuun 22 pv 1904” kuuluu vain lisäyksen tekstiin (ks. tätä osaa, s. 507, kahta viimeistä kappaletta).

Leninin kirjasta „Zemstvokamppailu ja „Iskran” suunnitelma” levitettiin paikallisiin puoluejärjestöihin laajalti: vangitsemisten ja kotitarkastusten yhteydessä sitä löydettiin Smolenskissa, Batumissa, Riiassa, Saratovissa, Suvalkissa ja muissa kaupungeissa.— 485.

¹¹³ *Ugrjum-Burtshejev* — tylsän ja lyhytnäköisen ylhäisen virkamiehen tyyppi, joka on kuvattu M. J. Saltykov-Shtshedrinin teoksessa „Erään kaupungin historia”. „Meidän Ugrjum-Burtshejeveiksi” Lenin nimittää Nikolai II:n hovikoplan edustajia.— 491.

¹¹⁴ „*Novoje Vremja*” („Uusi Aika”) — sanomalehti, joka ilmestyi Pietarissa vuodesta 1868 vuoden 1917 lokakuuhun saakka. Alussa se oli maltillis-liberaalinen, vuodesta 1876 se muuttui taantumuksellisten aatelis- ja virkamiesbyrokratiapiirin äänenkannattajaksi. Lehti kävi taistelua ei ainoastaan vallankumouksellista, vaan myös liberaalis-porvarillista liikettä vastaan. Vuodesta 1905 alkaen siitä tuli eräs mustasotnialaisten äänenkannattaja.— 492.

¹¹⁵ *Rostovin mielenosoitus* alkoi taloudellisella lakolla marraskuun 2 (15) pnä 1902. Lakko kasvoi pian poliittiseksi mielenosoitukseksi, johon osallistui lähes 30 tuhatta henkeä. Lakkoa johti VSDTP:n iskralainen Donin komitea. Lenin omisti Rostovin lakolle kirjoituksen „Uusia tapahtumia ja vanhoja kysymyksiä” (ks. Teokset, 6. osa, ss. 261—267).— 501.

¹¹⁶ *Balalaikin* — henkilötyyppi M. J. Saltykov-Shtshedrinin teoksesta „Nykyajan idylli”. Liberaalinen suunsoittaja, seikkailija ja valehtelija. Menshevistisen „Iskran” „toimitus-Balalaikiniksi” Lenin nimittää Trotskia.— 502.

¹¹⁷ Lenin tarkoittaa „ekonomistien” („rabotshejedelolaisten”) keväällä 1901 antamia seikkaillumaisia kehoituksia „despotismin muurien” viipymättömään rynnäköimiseen.— 505.

¹¹⁸ *Referaatin puolueen sisäisestä tilanteesta* Lenin teki kohta sen jälkeen, kun oli kirjoittanut kirjasen „Zemstvokamppailu ja „Iskran” suunnitelma”, venäläisten poliittisten emigranttien kokouksissa: marraskuun 19 (joulukuun 2) pnä 1904 Pariisissa, marraskuun

23—24 (joulukuun 6—7) pnä — Zürichissä ja marraskuun 25 (joulukuun 8) pnä samana vuonna — Bernissä.— 511.

- ¹¹⁹ Orlovskin (V. V. Vorovskin) kirjanen „*Neuvosto puoluetta vastaan*” ilmestyi marraskuussa vuonna 1904 Genevessä V. Bontsh-Brujevitshin ja N. Leninin sosialidemokraattisen puoluekirjallisuuden bolshevistisen kustantamon toimesta.— 513.
- ¹²⁰ Vuoden 1904 syys—joulukuun aikana pidettiin bolshevististen paikalliskomiteoiden kolme konferenssia: 1) eteläinen (Odessan, Jekaterinoslavin ja Nikolajevin komiteat); 2) kaukasialainen (Bakun, Batumin, Tiflisiin ja Imeretino-Mingrelian komiteat); 3) pohjoinen (Pietarin, Moskovan, Tverin, Riian, Pohjoisen ja Nizhni Novgorodin komiteat).
Leninin ehdotuksesta konferenssit valitsivat VSDTP:n III edustajakokouksen valmistelemiseksi ja koollekutsumiseksi Enemmistökomiteain Byroon, johon tulivat Gusev, Zemljatshka, Ljadov, Litvinov y.m. Enemmistökomiteain Byroo, johon kuului myös Lenin, muotoutui lopullisesti joulukuussa 1904.— 514.
- ¹²¹ Genevessä elokuun 20 (syyskuun 2) pnä 1904 pidetyn kokouksen menshevikit olivat kutsuneet koolle tarkoituksella tukea Keskuskomitean niin sanottua „heinäkuun julkilausumaa”. Kokoukseen oli kutsuttu menshevikit ja bolshevikit. Bolshevikit kuitenkin kieltäytyivät osallistumasta kokoukseen, ja bolshevikkien edustaja poistui kokouksesta luettuaan lausunnon, ettei kokouksella ole oikeutta tehdä päätöksiä enemmistön ja vähemmistön nimestä. Menshevikkien oli pakko tunnustaa kokouksessa, että puolueen komiteat Venäjällä esiintyivät Keskuskomitean sovittelupoliittikka vastaan ja että komiteoiden valtava enemmistö oli kokonaan kieltäytynyt pitämästä yllä yhteyttä menshevistisen „Iskran” toimituksen kanssa.— 514.
- ¹²² Lenin tarkoittaa menshevistisen „Iskran” marraskuussa 1904 julkaisemaa „Kirjettä puoluejärjestöille”. „Kirjeen” arvostelua ks. Leninin kirjasesta „Zemstvokamppailu ja „Iskran” suunnitelma” (tämä osa, ss. 485—507).— 515.
- ¹²³ Lenin tarkoittaa Enemmistökomiteain Byroota.— 515.
- ¹²⁴ N — VSDTP:n Keskuskomitean jäsen R. S. Zemljatshka.— 521.
- ¹²⁵ P.— P. A. Krasikov.— 523.
- ¹²⁶ Lidin — M. N. Ljadovin salanimi.— 523.
- ¹²⁷ Keskuskomitean 4 jäsentä — V. I. Lenin, F. V. Lengnik, M. M. Essen ja R. S. Zemljatshka.— 524.
- ¹²⁸ Julkilausuman sisältöä ks. tästä osasta, ss. 416—417.— 524.
- ¹²⁹ II Internationalen Amsterdamin kongressi pidettiin elokuun 1—7 (14—20) pnä 1904. Menshevikit esittivät kongressille oman selostuksensa: „Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen edustajiston selostus Amsterdamin kansainväliselle sosialistiselle kongressille”. Vastapainoksi menshevikkien selostukselle bolshevikit

esittivät kongressille erityisen selostuksen kirjasena: „Aineistoa Venäjän sosialidemokraattisessa työväenpuolueessa vallitsevan puoluekriisin selvittämiseksi”. Kirjasen laatimiseen ja toimittamiseen osallistui Lenin.— 524.

- ¹³⁰ „Tiedoituksen Organisaatiokomitean muodostamisesta ja Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen III sääntömääräisen edustajakokouksen koollekutsumisesta” kirjoitti Lenin joulukuussa 1904 ja se lähetettiin heti Enemmistökomiteain Byroon jäsenille. Tämä Leninin kirjoittama asiakirja otettiin pohjaksi viralliselle „Tiedoitukseksi puolueen kolmannen edustajakokouksen koollekutsumisesta”, joka julkaistiin „Vperjod” lehden 8. numerossa helmikuun 28 (15) pnä 1905 Enemmistökomiteain Byroon allekirjoittamana.— 530.
-